

Mokytojo veiklos tyrimas

Kodėl reikia veiklos tyrimo

Profesionalūs mokytojai supranta būtinumą tobulinti savo kompetencijas. Jie skaito pedagoginę literatūrą, domisi metodikos naujovėmis. Analizuodami teoriją, dalyvaudami mokymuose, mokytojai bando rasti atsakymus, kaip spręsti klasėje kylančius mokymo(si) sunkumus. Kitas kelias su mokymu susijusiems klausimams spręsti yra atlikti savo veiklos tyrimą. Pasak Stenhouse'o, norint tapti savarankišku profesionalu, svarbiausia yra mokytojo nusiteikimas ir gebėjimas pačiam analizuoti savo mokymą ir tikrinti, ar taikomi mokymo būdai yra veiksmingi.

Gerai mokytojai savo darbą apmąsto ir mėgina problemas įveikti aktyviai ieškodami sprendimo. Pastaraisiais metais įvairių šalių mokytojai pripažįsta, kad vienas iš būdų, padedančių veiksmingai dirbti, spręsti mokymo(si) problemas – individualūs tyrimai. Vienas mokytojas šią veiklą apibūdino taip: „Kai problemą aprašau, jau esu pasirengęs pradėti kurti veiksmų planą. Tada mąstau, ar mano planas veiksmingas.“

Mokytojų atliekamas tyrimas paprastai vadinamas veiklos tyrimu. Veiklos tyrimas daugeliu atžvilgių yra toks kaip ir kiti tyrimai. Jį atliekant, keliami klausimai, stengiamasi gauti patikimus ir objektyvius atsakymus, interpretuojami ir analizuojami rezultatai. Tačiau nuo kitų tyrimų jis skiriasi tuo, kad gavus patikimos informacijos ir žinių, jas galima iškart pritaikyti tobulinant ugdymo praktiką. Be to, mokytojams labiau negu kitiems tyrėjams rūpi sužinoti apie konkrečią situaciją (savo klasę) negu apie bendresnius dalykus. Kitaip sakant, tiriant veiklą vadovaujamosi mokslinio tyrimo procesais ir reikalavimais, tačiau nesiekama pateikti informaciją išsamesniems tyrimams arba švietimo bendruomenei.

Pagrindiniai veiklos tyrimo principai

Tiriant veiklą reikia išskirti tiriamąją problemą, imtis veiksmų, surinkti duomenis, stebėti, kas vyksta, ir apmąstyti visą procesą, prieš pereinant prie tolesnio tyrimo etapo.

Davidas Hopkinsas (1985) nurodė penkis principus, kuriuos taikant ir nusprendžiama, kokia problema bus tirama.

1. Tyrimas neturėtų trukdyti pagrindiniam mokytojo darbui – mokymui.
2. Duomenų rinkimo metodai neturėtų užimti daug mokytojo laiko.
3. Naudojamais metodais turėtų būti gaunama patikima ir pagrįsta informacija.
4. Tiriamoji problema turi būti tokia, kurią galima išspręsti. Tai reiškia, kad jeigu problema pernelyg sudėtinga arba jai turi įtakos tokie veiksniai, kurių mokytojas nekontroliuoja, tuomet gauta informacija, net kai ji patikima ir pagrįsta, nedaug ką tereikš.
5. Atliekant veiklos tyrimą, laikomasi etikos reikalavimų. Mokytojai, lygiai kaip ir kiti tyrėjai, turi informuoti tyrimo dalyvius apie tikslus, gauti leidimą rinkti informaciją¹, išlaikyti paslaptį ir gerbti tiriamųjų teises.

¹ Jei ją ketinama skelbti viešai.

Kas būdinga problemoms ir klausimams

Kartais iš pradžių neįmanoma problemų arba klausimų labai tiksliai suformuluoti. Paprastai problemą sukelia klasės situacija, nepatogi mokytojui. Ne viskas yra taip, kaip norima. Kartais neapibrėžtą problemą arba klausimą galima sukonkretinti, pagalvojus apie neatitikimus arba prieštaravimus tarp to, „kaip dabar yra“, ir to, „kaip norėtusi, kad būtų“. Tarkime, kad iš 25 klasės mokinių diskusijose dalyvauja tik 4–5 mokiniai (taip yra dabar). Galbūt norėtusi, kad dalyvautų kuo daugiau mokinių. Taigi tiriamasis klausimas yra toks: „Kaip galėčiau pasiekti, kad daugiau mokinių dalyvautų diskusijose?“

Noras suprasti, kaip sekasi dirbti klasėje – ar tai, ką manome darą klasėje, yra tai, ką iš tikrųjų darome – taip pat gali paskatinti kelti tyrimo klausimus. Mokytojai gali manyti, kad su visais mokiniais bendrauja vienodai, bet nuodugniai išanalizavę pamato, kad iš tikrųjų su skirtingomis mokinių grupėmis bendrauja nevienodai. Tokios situacijos iškeltas pirmasis klausimas yra toks: „Ar aš vienodai elgiuosi su skirtingais mokiniais?“ Jeigu ne, iškart aiškėja kitas klausimas: „Kaip galėčiau savo elgesį pakeisti?“

Apskritai mokytojams patartina imtis problemų iš jų pačių patirties ir rūpimų dalykų ir kelti klausimus, kuriuos galima būtų patikrinti gana paprastai planuojant ir nereikėtų ypatingų pastangų renkant duomenis. Vieniems iš šių klausimų tiks neformalios duomenų rinkimo ir tikrinimo procedūros; kitiems reikės formalesnių metodų. Toliau yra surašytos kelios grupės klausimų, kuriuos mokytojai dažnai kelia, tirdami veiklą.

1. Su mokinių nuomonėmis susiję klausimai. Kartais mokytojai tikrai nežino, ką mokiniai mano apie jų mokymą arba klasės gyvenimą. Galima būtų kelti tokius klausimus: „Kokia yra mokinių nuomonė apie mano mokymą?“; „Ar mano mokiniams mokymosi aplinka atrodo skatinanti?“; „Ar mano mokiniai supranta, kad aš su jais elgiuosi teisingai?“

2. Su konkrečiais mokymo būdais ir procedūromis susiję klausimai. Kitą grupę klausimų, kuriuos galima iškelti tiriant veiklą, sudaro tie klausimai, kurie teikia aprašomosios informacijos apie tai, ką mokytojas veikia, pavyzdžiui, „Kokio pobūdžio klausimus aš užduodu per diskusijas?“; „Kas per mano pamokas daugiausia kalba?“; „Ar visiems mokiniams užduodu vienodus klausimus ir ar vienodai visiems atsakau?“; „Kiek laikiu atsakymo į užduotą klausimą?“; „Kokią pamokos dalį kalbu aš? Kiek laiko kalba mokiniai? Kiek laiko skiriama savarankiškam darbui pamokoje?“

3. Klausimai, kurie padeda palyginti skirtingus mokymo būdus ar metodus skirtingu pamokos metu arba dirbant su skirtingomis mokinių grupėmis. Geri mokytojai moka naudotis įvairiais mokymo būdais ir procedūromis. Konkretūs būdai derinami prie konkrečių mokymosi situacijų arba mokinių grupių. „Ar ugdant konkretų įgūdį ir paaiškinus, kaip reikia veikti, penkios savarankiškos užduotys bus tiek pat veiksmingos, kaip ir dešimt?“; „Jeigu pauzes pailginčiau iki 5 sekundžių, ar dėl to pasikeistų kalbėjimo modeliai per mano pamokas, lyginant su 2 sekundžių pauzėmis?“

Kaip rinkti informaciją

Įvardijus problemą arba klausimą, kurie bus tiriami, tiriantysis mokytojas turi nutarti, kaip rinks informaciją. Tai galima padaryti įvairiais metodais. Tai klausimynai, pokalbiai, stebėjimas, dienoraščio rašymas ir kt. Kurį būdą pasirinkti – priklauso nuo klausimo ir nuo to, kiek mokytojas turi laiko informacijai rinkti ir interpretuoti.

Klausimynai

Jei mokytojai nori sužinoti apie jų mokinių nuostatas ir nuomones apie kokį nors klasės mokymo aspektą, lengviausias ir taupiausias būdas tokio pobūdžio informacijai surinkti yra duoti mokiniams užpildyti klausimyną (pavyzdžių galima rasti R. I. Arends, *Mokomės mokyti*, p.136, 140, 178).

Sudarant klausimyną reikia laikytis taisyklių, kaip ir sudarant testo užduotis. Prisiminkite, kad klausimai turi būti tikslūs ir aiškūs. Į uždaro tipo klausimus (norima išgirsti konkrečius duomenis arba atsakymus „taip“ ir „ne“) atsakymai taip pat turi būti tikslūs ir aiškūs. Atsakymus į klausimynus, sudarytus iš uždarų klausimų, lengva apibendrinti, palyginti. Kartais mokytojams labiau patinka atviresni klausimai. Uždavus, pavyzdžiui, tokius klausimus: „Kas jums labiausiai patinka pamokoje?“ arba „Kas jums mažiausiai patinka pamokoje?“, galima gauti vertingos informacijos. Tokio pobūdžio klausimai arba užduotys padeda gauti išsamesnės informacijos. Tačiau atsakymus į tokio pobūdžio klausimus sutvarkyti ir interpretuoti gali būti šiek tiek sunkiau palyginus su klausimais, kurių atsakymai yra apibrėžti.

Pokalbiai

Informaciją iš mokinių galima gauti arba kalbant su pavieniais mokiniais, arba su grupėmis, tik svarbu, kad grupė netrukdytų paviniams savo nariams. Pokalbio, kaip ir klausimyno, klausimus reikia susirašyti iš anksto ir žiūrėti, kad klausimai būtų aiškūs, tikslūs ir tiesiogiai susiję su ieškamu atsakymu. Mokytojas ir vaikas gali kalbėtis dėl atliekamo darbo, pasiūnekėti apie tai, kas patinka arba nepatinka, lengva arba sunku. Be to, pokalbyje galima aptarti visus sunkumus, su kuriais buvo susidurta, ir planuoti būsimą veiklą. Per patį pokalbį svarbu dar kartą patikinti mokinius, kad jie nebus baudžiami už atvirumą, mokėti klausytis ir pabrėžti, kad jų mintys jums labai svarbios. Pokalbiai atima daug laiko (kalbant su mažomis mokinių grupėmis laiko reikės mažiau) ir dažnai sunku pasiekti, kad mokiniai atvirai pasakytų tai, ką jie iš tikrųjų jaučia ir mano. Pokalbio trukmė, žinoma, priklauso nuo vaiko poreikių, tačiau jeigu tik įmanoma, mokytojas gali skirti konkretų laiką, kad klasė žinotų, jog tuo metu jo negalima trukdyti.

Stebėjimas

Iš esmės yra trys informacijos rinkimo stebint būdai. Būdo pasirinkimą lemia aplinkybės. Pirma, mokytojas gali paprašyti kolegos stebėti klasės sąveiką ir surinkti reikiamą informaciją. Naudodamas šį būdą, tiriantysis mokytojas turi įsitikinti, kad kolega supranta stebėjimo schemą ir gali ją sėkmingai pasitelkti. Paprastai pasižymimos tikslios pastabos, išsamiai apibūdinami žmonės, įvykiai ar problemos. Tai gali būti pastabos apie asmens arba grupės veiklą. Užrašai padeda geriau suprasti sudėtingą klasės aplinkos visumą. Šis tyrimo būdas, tam tikru požiūriu neturintis pabaigos, yra itin išsamus ir tinkamas. Juo galima naudotis atskleidžiant, kaip mokytojai paskirsto savo laiką atskiriems vaikams, kurie vaikai dėmesio siekia, kurie stengiasi jo išvengti, o kurie lieka užmiršti. Pavyzdžiui, šis metodas gali būti pasitelkiamas nustatant galimus mokytojų bendravimo su berniukais ir mergaitėmis skirtumus.

Geriau (ir ne taip baugu) padaryti pamokos garso arba vaizdo įrašus, o paskui stebėti ir užkoduoti specifinius elgesio poreiškius iš vaizdo arba garso įrašų. Garso įrašai tinka, kai tiriamas verbalusis mokinių arba mokytojų elgesys. Tačiau subtilesniems neverbaliojo elgesio poreiškiams reikia vaizdo įrašo. Vaizdo įrašai labai padeda gauti informacijos apie klasės kontekstą ir fiksuoti neverbalinį elgesį bei – iš dalies – kalbą. Nors atrodo, kad vaizdo kamera pagauna daug klasėje

vykstančių veiksmų, reikia, kaip patvirtintų kiekvienas filmo kūrėjas, atlikti atranką. Prieš filmuojant, svarbu apgalvoti, ko konkrečiai siekiama. Koks pagrindinis įrašo tikslas? Nuo to priklauso, kur įrengti vaizdo kamerą ir kaip sutvarkyti kitus filmavimui svarbius dalykus, pavyzdžiui, energijos šaltinį, pasirūpinti garsu, apšvietimu, saugumu ir pan. Tačiau su šiuolaikinėmis automatiškai fokusuojančiomis ir mažai šviesos reikalaujančiais įtaisais turinčiomis vaizdo kameromis daryti vaizdo įrašus palyginti nesunku. Garso kokybė paprastai būna silpniausia įrašo vieta, ir tai reikia atminti bei tuo specialiai pasirūpinti.

Klasės diskusijos garso įrašas – dažnas ir nesudėtingas būdas. Tačiau neretai diktofonas įrašo tik kelių vaikų arba tik mokytojo balsą. Vis dėlto ir tai teikia vertingos informacijos, pavyzdžiui, apie tai, kiek ir kaip mokytojas kalbėjo, kaip jo žodžiai pasiskirstė visoje diskusijoje.

Mažų grupių arba vaikų porų įrašai taip pat teikia vertingų įžvalgų apie mokinių taikomas kalbos strategijas ir grupės socialinę dinamiką, o techniniu požiūriu esti lengviau, jei galima kontroliuoti fono triukšmą. Vaikai paprastai pamiršta, kad yra įrašoma, nors kai kuriems diktofonas daro įtaką: skatina pasirodyti arba, atvirkščiai, ramina. Pagrindinis to pranašumas – labai pagerėja įrašų kokybė. Tačiau svarbu atminti, kad garso įrašų analizė atima daug laiko. Bet ji suteikia svarbios informacijos, kurios kitu būdu gauti negalima.

Pastabos ir dienoraščiai

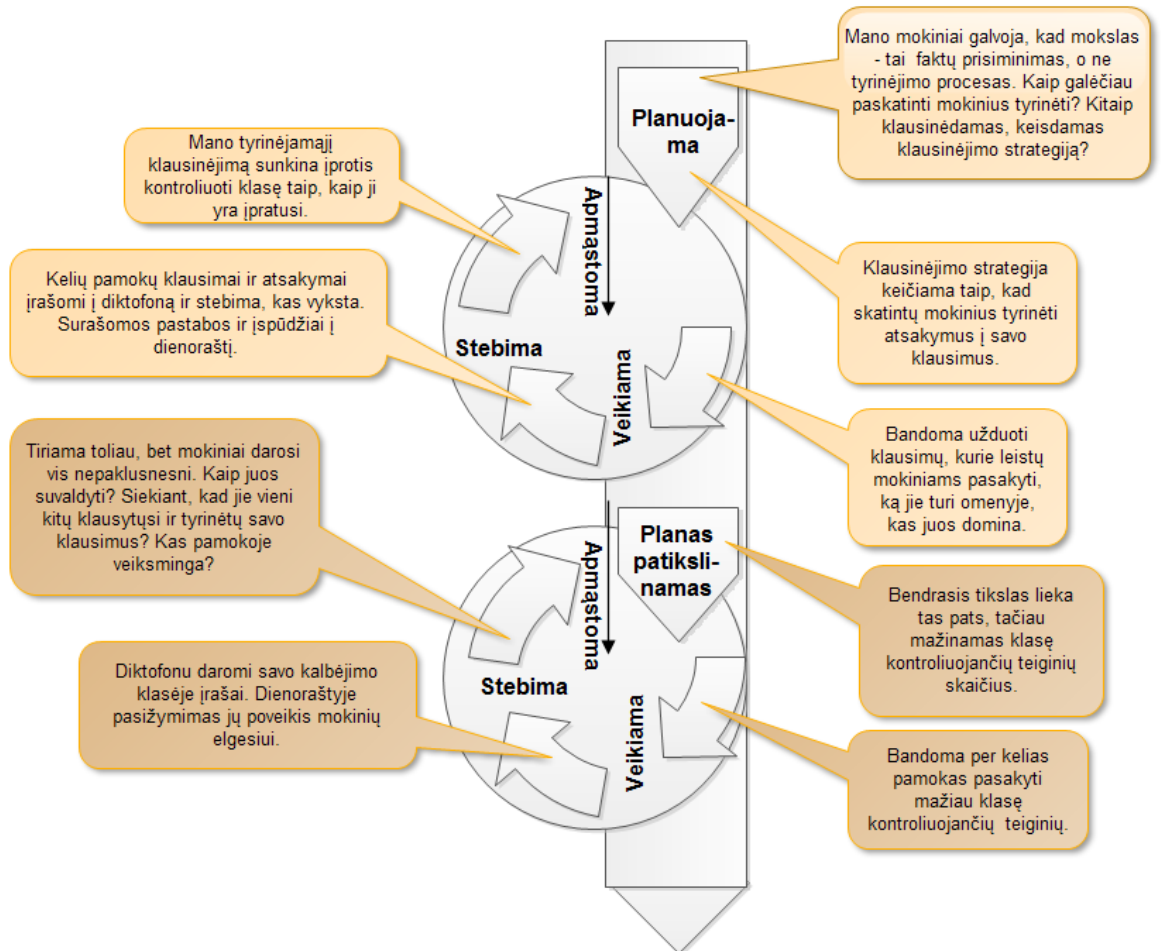
Ketvirtasis ir labai svarbus būdas informacijai apie klasės įvykius, mokymą arba mokinių elgesį rinkti yra išsamių pastabų arba dienoraščio rašymas. Apskritai pastabas reikia užsirašyti kiek galima greičiau po įvykio; geriau, kai užrašant remiamasi konkrečiais iš anksto parengtais klausimais. Pastabos ir dienoraščiai ypač pravartūs, kai reikia informacijos apie vieną mokinį, kuris yra tyrimo objektas. Tai taip pat geras būdas sistemingai analizuoti tuos mokymo aspektus, kurių neįmanoma stebėti, pavyzdžiui, jūsų pačių mąstymą. Dienoraštyje aprašomos ir tos dienos, kai nutinka mažai įsimintinų dalykų, ir tos, kai, atrodo, galima sprogti nuo veiklos. Šis būdas tinkamas, kai norima sutelkti dėmesį į konkrečią temą – į vadovavinį klasei, vaikų grupę ar dėstomąjį dalyką.

Informacijos, gautos tiriant veiklą, interpretavimas ir taikymas

Veiklos tyrimo pabaigoje reikia sutvarkyti, išanalizuoti, apibendrinti tyrimo rezultatus. Galima apie atliktą tyrimą papasakoti kitiems. Vieni mokytojai apie rezultatus papasakoja kolegoms, remdamiesi atliktu tyrimu, diskutuoja apie skirtingus mokymo metodus. Jei veiklos tyrimo pradžioje mokytojas klasei įvardijo situacijas, kurios jam atrodo nepatenkinamos ir taisytinos, tai atlikus veiklos tyrimą, reikėtų rezultatus aptarti su mokiniais. Surinkta informacija gali padėti mokiniams geriau suprasti savo mokymąsi, mokytojo taikomus metodus, taip pat paskatinti juos pamąstyti apie klasės veiklą bei padėti ją planuoti.

Išanalizavus tyrimo rezultatus gali kilti naujų klausimų, kuriems išspręsti reikia atlikti kitą tyrimą. Naujo probleminio klausimo sprendimas randamas atlikus tuos pačius aukščiau aptartus tyrimo žingsnius. Taip gali būti pradėtas naujas veiklos tyrimo ciklas. Veiklos tyrimo cikliškumą geriau galima suprasti paanalizavus schemą, sudarytą pagal Kemmio veiklos tyrimo sampratą.

Schema pagal Kemmis (S. Kemmis and R. McTaggart, The action research planner, Australia, 1981)



Veiklos tyrimas labai vertingas tiems, kurie nusprendė mokytis iš savojo mokymo. Nauji iššūkiai skatina ieškoti sprendimų tobulinant savo praktiką. Nors toks tyrimas atima nemažai laiko ir pastangų, tačiau mokytojas gauna neįkainojamos patirties, kuri padeda jam tapti mąstančiu savarankišku profesionalu ir suteikia pasitikėjimo.

Naudota literatūra:

Arends, R. I., *Mokomės mokytis*. Vilnius: Margi raštai, 1998, p. 363–381, 443–493.

Bridges D., *Švietimo tyrimas. Teorija ir praktika*, Permainos, 2001, Nr.6, p. 25–28.

Richards J. C., *Individualūs tyrimai ir dalijimasis jais*, Permainos, 2001, Nr.5, p. 10–15.

Priedas. Mokytojo veiklos tyrimo pavyzdys

Mokytojo tyrimas

Šiuolaikiniam mokytojui svarbu gebėti atlikti nedidelius tyrimus, galinčius pagerinti mokymą(si). Sistemingas savo praktikos tyrimas turėtų tapti kasdienio pedagoginio darbo dalimi, jis yra svarbi profesinio tobulėjimo prielaida. Praktika rodo, kad mokytojai gali atlikti kokybiškus bei svarbius tyrimus. Iš tiesų dabar manoma, kad praktinis tyrimas, atliekamas mokytojų, dažniau lemia pasikeitimus mokyklos gyvenime nei formalus tyrimas, atliekamas mokslininkų.

Pastebima, kad mokytojai pirmenybę teikia tyrimui problemų, kurios tiesiogiai susijusios su jų darbu. Pastaruoju metu vis daugiau nuomonių, jog į mokymą reikia žiūrėti kaip į nuolat vykstantį aktyvų tyrimą, kai mokytojai nuolat svarsto klausimus apie savo darbą su mokslininkais, renka duomenis, juos aiškina ir išvadamis dalijasi su savo kolegomis mokytojais. Mokytojai į savo tyrimus gali įtraukti ir mokinius, pavyzdžiui, drauge su jais aptarti mokytojo iškeltą problemą, padiskutuoti, ar mokiniams ji atrodo taip pat aktuali, kaip siūlytų ją spręsti, pateikti mokiniams savo veiklos planą ir pagal jų pastabas, pasiūlymus jį pakoreguoti, drauge numatyti, koks bus siekiamas rezultatas ir kaip kiekvienas jo sieks pagal savo mokymosi galimybes ir pan. Kai mokiniai įtraukiami ir tyrimo procesą, jie pasijunta labiau atsakingi už savo mokymąsi.

Atliekant tyrimą, svarbu gerai apgalvoti visą veiksmų seką (žr. lentelę). Lentelėje pateikiama galima veiksmų seka yra rekomendacinio pobūdžio. Ji gali būti koreguojama atsižvelgiant į konkretaus tyrimo sprendžiamas problemas, keliamus tikslus bei kontekstą.

Tyrimo etapai	Veiklos gairės	Pavyzdžiai
<p><i>1 etapas</i> Įvardykite problemą, kurią sieksite išspręsti.</p>	<p>Problema yra teorinis arba praktinis klausimas, kurį būtina išstudijuoti ir išspręsti. Probleminį klausimą sudaro du elementai: tai, kas žinoma, ir tai, kas reikalauja išaiškinimo. Taigi probleminis klausimas keliamas apie nežinomą tiriamo objekto savybę.</p>	<p><i>Tai, kas žinoma:</i> menka skaitymo motyvacija. <i>Tai, ką reikia išsiaiškinti:</i> kaip paskatinti mokinius daugiau skaityti? <i>Problema.</i> Kaip paskatinti menkos motyvacijos mokinius daugiau skaityti?</p>
<p><i>2 etapas</i> Suformuluokite tyrimo klausimą ir hipotezę.</p>	<p>Tyrimo klausimas rodo, ką iš tiesų tikimasi nustatyti. Tyrimo hipotezė yra teiginys, rodantis, ką tikimasi savo tyrimu atskleisti.</p>	<p><i>Tyrimo klausimas.</i> Ar gali fantastinės literatūros skaitymas paskatinti mokinius daugiau skaityti ir pagerinti jų skaitymo pasiekimus? <i>Tyrimo hipotezė.</i> Mokiniams įdomios fantastinės literatūros skaitymas skatina mokinių norą daugiau skaityti ir pagerina silpnesnių mokinių skaitymo pasiekimus.</p>

<p>3 etapas Numatykite veiklos būdus.</p>	<p>Šiame etape pasirenkami problemos sprendimo būdai, suplanuojama ir įgyvendinama mokymo(si) veikla, kuria siekiama daryti numatytą poveikį.</p>	<p>Kadangi nebuvo parengtos mokomosios medžiagos apie fantastinę literatūrą, mokytoja pati parengė visą skyrių, kurio trukmė – 9 savaitės.</p> <p><i>Mokytoja numatė, kad mokiniai, baigę šį skyrių, gebės:</i></p> <ul style="list-style-type: none"> • nurodyti fantastinės literatūros ypatybes; • atpažinti fantastikos elementus trijuose pasirinktuose romanuose; • nurodyti pagrindines trijų pasirinktų kūrinių temas; • analizuoti <i>pagrindinio veikėjo, jo priešininko, prototipo, paveikslus, paaiškinti pranašavimo ir retrospektyvos</i> paskirti kūriniuose; • suvokti fantastinių kūrinių prasmę; • kritiškai analizuoti fantastinį romaną kaip literatūros kūrinį; • pasirinkti tinkamas skaitymo strategijas; • dirbti bendradarbiaujančiose grupėse; • planuoti skaitymo veiklą ir apmąstyti jos rezultatus. <p>Į šį skyrių įtraukė tokias <i>temas</i>:</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Fantastika – ypatinga literatūros forma. 2. Fantastinių kūrinių elementai (veikėjai, veiksmo vieta, siužetas, tema). 3. Fantastinių kūrinių prasmės. 4. Fantastinio pasakojimo schema: veiksmo užuomazga, plėtojimas, kulminacija ir atomazga. <p>Šaltiniais, kuriais turėtų remtis mokinių veikla, mokytoja pasirinko tris kritikos plačiai pripažintus fantastinius kūrinius: Antoine de Saint-Exupery. <i>Mažasis princas</i>, Ursula Le Guin. <i>Žemės jūros raganius</i> ir Anne McCaffrey <i>Drakono skrydis</i>.</p> <p>Antoine de Saint-Exupery apysakos <i>Mažasis princas</i> aptarimas buvo</p>
---	---	--

		<p>grindžiamas šiomis veiklomis:</p> <p>Skaitymas ir interpretavimas</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Apysakos skaitymas. 2. Biografinės žinios apie autorių. 3. Apysakos interpretavimas (siužeto ir veikėjų pobūdis, veiksmo vietos, prasminiai pasakojimo lygmenys, ypatingi įvykiai). <p>Peržiūra</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Filmas <i>Mažasis princas</i>. 2. Vietovių, kuriose vyksta apysakos veiksmas, žemėlapiai. 3. Apysakos ir filmo lyginimas. <p>Klausymasis ir kalbėjimas</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Garsiai skaitomų apysakos ištraukų klausymasis ir skirtingų interpretacijų lyginimas. 2. Grupių diskusijos savarankiškai suformuluota tema. <p>Rašymas</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Siužeto santrauka / kritinis / probleminis straipsnis, remiantis apysaka. 2. Mėgstamo veikėjo paveikslo analizė. 3. Kitokios šio pasakojimo pabaigos sukūrimas. <p>Kitos veiklos</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Plakatas apysakos tema. 2. Koliažas, vaizduojantis apysakos epizodus.
<p><i>4 etapas</i> Sukaupkite tyrimui reikalingus duomenis.</p>	<p>Reikia pasirinkti tinkamus tyrimo būdus, kurie leistų gauti reikalingus problemai spręsti duomenis, ir atrinkti kuo pagrįstesnius duomenis, įrodančius tai, ką norima iširti. Galimi šie duomenų rinkimo būdai:</p> <ul style="list-style-type: none"> • mokinių stebėjimas dalyvaujant (mokytojas veda 	<ul style="list-style-type: none"> • <i>Mokinių stebėjimas ir pokalbis.</i> Organizuodama skaitymo veiklą pagal savo sukurtą planą, mokytoja stebėjo ir užsirašinėjo, kas sekasi gerai ir kokių mokiniams kyla mokymosi sunkumų, kalbėjosi apie jiems kylančias problemas. Pavyzdžiui, mokiniai skundėsi, kad trijų privalomų knygų jiems yra per daug ir kad <i>Mažasis princas</i> –

	<p>užrašų sąsiuvinį ir analizuoja, sistemina savo pastebėjimus);</p> <ul style="list-style-type: none"> • mokinių darbų analizavimas; • formuojamasis vertinimas (mokinių individualios pažangos stebėjimas); • mokinių mokymosi dienoraščių arba užrašų analizė; • mokinių ar jų darbų fotografavimas; • vaizdo įrašai; • aktyvus klausymasis; • klausinėjimas; • diskusija; • pokalbis; • garso įrašai; • užduočių skyrimas; • testavimas; • interviu; • temos / sąvokų / minčių žemėlapių sudarymas; • klausimynai. 	<p>vaikiška apysaka. Be to, mokytoja pastebėjo, kad darbas grupėse ne visada buvo veiksmingas, nes mokiniai nukrypdavo nuo temos, mokymuisi skirtą laiką panaudodavo pašalinei veiklai, buvo per didelės grupės. Tobulindama ugdymo proceso organizavimą, mokytoja atsižvelgė į mokinių pastabas dėl <i>Mažajo princo</i>, sudarė geresnes sąlygas grupiniams aptarimams ir leido mokiniams daugiau laiko dirbti mažose grupėse, vadovaujamiems mokytojo. Mokytoja pastebėjo, kad mokiniams tai patiko.</p> <ul style="list-style-type: none"> • <i>Mokinių testavimas ir jų darbų analizavimas.</i> Mokytoja pateikė mokiniams teksto suvokimo užduotis (testus) ir analizavo jų rezultatus, Gautus rezultatus aptarė drauge su mokiniais, numatė tolesnio tobulėjimo galimybes. • <i>Mokinių darbų fotografavimas.</i> Mokytoja fotografavo mokinių koliažus, plakatus. • <i>Mokinių pokalbio įrašas.</i> Mokytoja padarė grupės pokalbio įrašą ir jį išnagrinėjo.
<p><i>5 etapas</i> Išanalizuokite sukauptus duomenis.</p>	<p>Sukaupti duomenys nagrinėjami ir apibendrinami.</p>	<p>Norėdama įvertinti šio skyriaus mokymosi veiksmingumą, mokytoja ėmėsi šių veiksmų:</p> <ul style="list-style-type: none"> • analizavo skyriaus pradžioje ir pabaigoje mokinių atliktas teksto suvokimo užduotis (testus) ir lygino rezultatus, kad nustatytų, ar mokinių pasiekimai pagerėjo; • analizuodama mokinių kūrybinius darbus (koliažus, plakatus), darė išvadas apie mokinių gebėjimus kūrybiškai interpretuoti literatūros kūrinių; • analizavo mokinių refleksijas, kaip kito jų apmąstymai ir įsivertinimai per visą šio skyriaus mokymosi laikotarpį.

<i>6 etapas</i> Suformuluokite tyrimo išvadas.	Turint rezultatus, siekiama nustatyti, kiek jie yra reikšmingi iškeltos hipotezės atžvilgiu, t. y. daromos apibendrinančios išvados.	
--	--	--

Literatūra

1. Charles C., *Pedagoginio tyrimo įvadas*. Vilnius, *Alma littera*, 1999.
2. Pollard A., *Refleksyvusis mokymas*. Vilnius, *Garnelis*, 2002.
3. Stulpinas T., *Edukacinio tyrimo vertinimas*. Šiauliai, 1998.